

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

18 Απριλίου 2013

«Κληρονομιά και Εκπαίδευση»

Μια πρόκληση και μια αφορμή
για τη γνωριμία των μαθητών με τα παλιά σχολικά κτίρια
της Θεσπρωτίας

Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α. - Γενική Γραμματεία Πολιτισμού
ΛΒ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

18 Απριλίου 2013

«Κληρονομιά και Εκπαίδευση»

«Κληρονομιά & Εκπαίδευση» είναι το θέμα που προτάθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES - ICOMOS) για τον φετινό εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Μνημείων και Χώρων (18 Απριλίου). Στόχος είναι τόσο η γνωριμία και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας απέναντι στην ιστορική, αρχιτεκτονική, κοινωνική και θεσμική σπουδαιότητα ιστορικών μνημείων και κτιριακών συνόλων που σχετίζονται με την εκπαίδευση (παλαιά σχολεία και σχολές, πανεπιστήμια, ακαδημίες, βιβλιοθήκες, μοναστήρια κ.α.) όσο και η προώθηση της προστασίας και της ένταξής τους στη σύγχρονη κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ζωή.

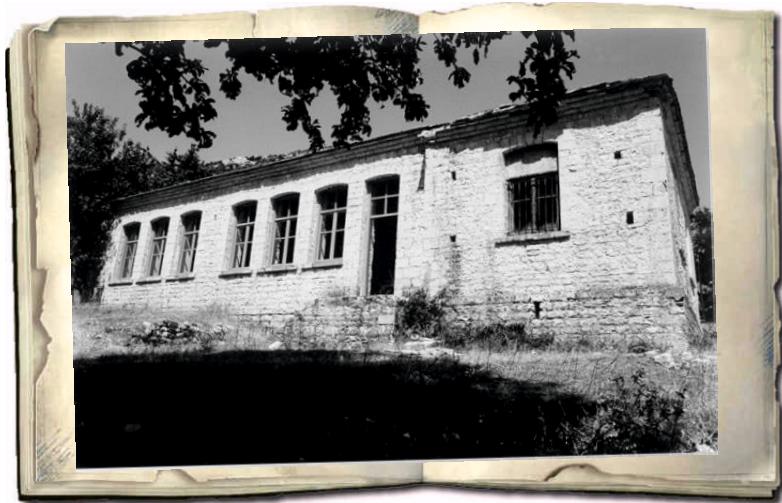
Το ελληνικό τμήμα του ICOMOS αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην καταγραφή των μνημείων εκπαίδευσης που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια και για το λόγο αυτό θα αναλάβει από κοινού με τους συνδιοργανωτές του εφετινού εορτασμού (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων, Monumenta, Όμιλος UNESCO Πειραιώς και Νήσων, Επιτροπή Κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος) σχετική πρωτοβουλία.

Κάθε χωριό και σχολείο, κάθε σχολείο και μια ιστορία. Πετρόχτιστα σχολικά κτίρια του 19ου και του α' μισού του 20ου αιώνα, πολλά από τα οποία εξαίρετα δείγματα της τέχνης των κτιστάδων από τα Μαστοροχώρια Ιωαννίνων, βρίσκονται σε κάθε γωνιά του θεσπρωτικού χώρου και είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την αρχιτεκτονική παράδοση, την ιστορία αλλά και τις μνήμες των κατοίκων κάθε περιοχής, ενώ αποτελούν ταυτόχρονα κομμάτι της ιστορίας της εκπαίδευσης στην τουρκοκρατούμενη Ήπειρο, στην περίοδο του μεσοπολέμου αλλά και στη μεταπολεμική Ελλάδα.

Τα εν λόγω κτίρια εμπίπτουν σε διαφορετικές κατηγορίες με βάση το νομικό καθεστώς προστασίας τους, π.χ. τον χαρακτηρισμό τους ή μη ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων, τον βαθμό διατήρησής τους, τυχόν μεταγενέστερες αρχιτεκτονικές επεμβάσεις, τη σημερινή τους χρήση κλπ. Η καταγραφή, η διατήρηση και προστασία τους, η ανάδειξη του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους ως μνημείων της νεότερης αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς και ως χώρων εκπαίδευσης, αλλά και η ορθολογική αξιοποίηση και επανένταξή τους στη σύγχρονη πολιτιστική δραστηριότητα αποτελεί αναγκαιότητα και συνάμα μία μεγάλη πρόκληση.

Στόχος μας είναι το θέμα του φετινού εορτασμού να αποτελέσει αφορμή για τη γνωριμία των μαθητών με τα ιδιαίτερα και, ίσως, άγνωστα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας και παράλληλα μία πρόταση για μελλοντική αξιοποίηση στο πλαίσιο ευρύτερων μαθητικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων.

Δημοτικό σχολείο Ελασπράς/Παριδανίτσας (Δήμος Σουλίου)

Κάτισμα το 1920. Δέκαφε τη λειτουργία του το 1960.

Το παλαιό Δημοτικό Σχολείο του χωριού έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, όπου χρέαζεται ειδική κρατική φροντίδα, διότι αποτελεί αξόνο ιστορίας του είδους των σχολικών ικαρίων της ειδαρχίας, εμφανισκό για τη μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής στα συγκεκριμένα χώρα και ειδιδερένα με τις μνήμες των κατοίκων της οδροχώρας.

Δημοτικό σχολείο Σέλλιανς (Δήμος Σουλίου)

Ετο κέντρο του χωριού, ήταν χτισμένο το σχολείο του.

Βρισκόταν κοντά στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας.

Χτίστηκε χίριν στα έτη 1930-1932, στα χρόνα
ιδιορευσθείσε σ' αυτό, ο θαύμα-Βαζέλης
Οικονομίδης, ένας αιδό τους εμφανιστικότερους
σελλιανίτης δασκάλους.

Το σχολείο χτίστηκε με πελεκητή πέτρα που μεταφέρθηκε από λατομεία της περιοχής. Διέθετε μία ευρύχωρη αίθουσα διδασκαλίας και δυο βοηθητικά δωμάτια, από τα οποία το ένα χρησιμοποιούταν ως γραφείο και το άλλο ως δωμάτιο διαμονής του δασκάλου. Καταστράφηκε κατά την επιδρομή των κατοχικών στρατευμάτων στις 27 Σεπτεμβρίου 1943 και επισκευάστηκε από το κράτος μετά την απελευθέρωση, οπότε και άρχισε να επαναλειτουργεί. Σε μικρή απόσταση από το σχολείο αυτό, υπήρχε και ένα παλαιότερο το οποίο λειτούργησε ως Κοινοτικό Γραφείο και Τηλεφωνείο.

Δημοτικό σχολείο Ελαίας (Δήμος Φιλαδέλφειας)

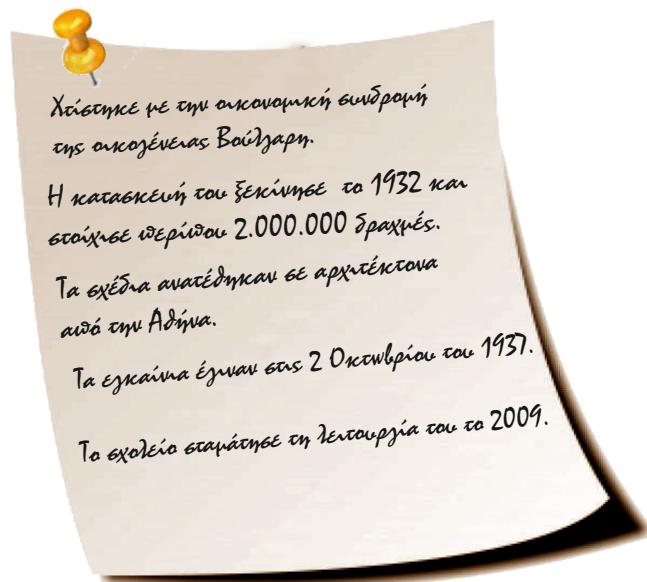
Πρόκειται για ιδεόροπτο κτίριο κατασκευασμένο πάνω στα 1930.

Η λειτουργία του ως δημοτικού σχολείου της κοινότητας Ελαίας διακόπηκε ώρα τρικονταετίας.

Είναι έχει υπαρχωρηθεί στο ορώνυμο Υδαμερέο Πολιτείο και χρησιμοποιείται ως εργαστήριο μελέτης και χώρος αναδίκτευσης αρχαιολογικών ίλικών.

Την ίδια χρήση έχουν είναι πάντα και τα ιδανικά σχολεία του Γαρδικιού στο Δήμο Σουλίου, του Γεροκαλατάνου στο Δήμο Ηζανέριτσας και του Αρίλλα στην κοινότητα Πέρδικας.

Δημοτικό σχολείο Παραμυθάς (Δήμος Σουλίου)

Χίστηκε με την αικανομάχη ανιδροποίησης της οικογένειας Βούλγαρη.

Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1932 και στοιχείο υφίσιμου 2.000.000 δραχμές.

Τα σχέδια ανατέθηκαν σε αρχιτέκτονα από την Αδημά.

Τα εγκαίνια έγιναν στις 2 Οκτωβρίου του 1937.

Το σχολείο σταμάτησε τη λειτουργία του το 2009.

Η οικογένεια Βούλγαρη έχει τη βαθύτερη ρίζα της καταγωγής της στο χωριό Καλαρρύτες, από το οποίο οι πρόγονοι του ευεργέτη μετοίκισαν στην Παραμυθιά την περίοδο 1819-1820. Ο Σωτήριος Βούλγαρης, γιος του Γεωργίου Βούλγαρη και της Ελένης Στρουγκάρη, γεννήθηκε στην Παραμυθιά στις 5 Μαρτίου του 1857. Αφού έλαβε τη στοιχειώδη μόρφωση, εργάστηκε στο χρυσοχοείο του πατέρα του. Αναζητώντας μία καλύτερη τύχη, κατέφυγε αρχικά στην Κέρκυρα, στη συνέχεια στη Νάπολη, για να καταλήξει τελικά στη Ρώμη. Εκεί άνοιξε το δικό του χρυσοχοείο, που σε μερικές δεκαετίες θα εξελισσόταν στον πασίγνωστο οίκο Bulgari. Την επιθυμία του να συμβάλει στην πνευματική ζωή της ιδιαίτερης πατρίδας του με την ανέγερση ενός μεγαλοπρεπούς κτιρίου που θα στέγαζε τους μαθητές του δημοτικού σχολείου, υλοποίησαν μετά το θάνατό του, το 1932, τα παιδιά του Κωνσταντίνος και Γεώργιος.

Παλά οικοκυρική σχολή - αρχοντικό Rizza (Δίμος Σουλίου)

Το «Αρχοντικό Rizza» κατασκευάστηκε με δανάες των αδερφών Γεωργίου και Δημητρίου Rizza, βιοτεχνών της Παραμυθιάς.

Η κατασκευή του πεζαδιωρευόντος αρχοντικού ολοκληρώθηκε στις 21 Ιουνίου 1872, όπως αρκείνεται από την άστρινη ειδυγραφή η οποία βρίσκεται ιδίως από την κεντρική είσοδο του κτηρίου.

Κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 λειτούργησε ως Οικοκυρική Σχολή Παραμυθιάς.

Έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, με αξιόλογα παραδοσιακά και νεοκλασικά μορφολογικά στοιχεία και αποτελεί δείγμα της παλιάς αρχιτεκτονικής της Παραμυθιάς. Η επιτυχημένη εμπορική και εξαγωγική ενασχόληση της οικογένειας δικαιολογούν την οικονομική της ευμάρεια και τη δυνατότητα ανέγερσης ενός τόσο σημαντικού σε όγκο και αρχιτεκτονική οικοδομήματος.

Εκτός από κατοικία των μελών της οικογένειας, το επιβλητικό αρχοντικό γνώρισε κατά καιρούς διάφορες χρήσεις: τη δεκαετία του 1930 αποτέλεσε υποθήκη για την εξασφάλιση δανείου του Αθ. Γ. Ρίγγα (1878-1943) και δανειστών της εποχής, λίγο αργότερα ένα τμήμα του εκμισθώθηκε σε διάφορες υπηρεσίες (ταχυδρομείο-τηλεγραφείο, δημόσιο ταμείο κλπ.), επιτάχθηκε κατά τα χρόνια της ιταλο-γερμανικής κατοχής για να στεγάσει τις στρατιωτικές διοικήσεις των ξένων δυνάμεων, χρησιμοποιήθηκε ως αρχηγείο από τις δυνάμεις του Στρατηγού Ν. Ζέρβα την περίοδο της απελευθέρωσης από τους Γερμανούς. Η αναβίωση της ιστορικής μνήμης, που αναδεικνύει τη σπουδαιότητα του κτιρίου, φθάνει στο αποκορύφωμά της, από μαρτυρίες μελών της οικογένειας και κατοίκων της περιοχής, που θέλουν στην κεντρική σάλα του «Αρχοντικού» να έχουν παραδοθεί τα όπλα των ανταρτών της ευρύτερης περιοχής της Παραμυθιάς, μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Βάρκιζας (12 Φεβρουαρίου 1945), που σηματοδότησε τη διάλυση των ανταρτικών οργανώσεων. Στις δεκαετίες του '60 και '70 στέγασε την Οικοκυρική Σχολή, ενώ σήμερα έχει ανακαινιστεί και λειτουργεί ως ξενώνας.

Δημοτικό σχολείο Τσαραντά (Δίμος Φιλιατών)

Το 1928 στον Τσαραντά λειτούργοσε δημοτικό σχολείο, το οποίο στεγαζόταν σε εντατικωμένο κτόνιστο κτίριο. Επέρα το ίδιο κτίριο φιλοξενεί το λαογραφικό μουσείο του χωριού, οπού ιδρύθηκε το 1983 από τους τσαραντινούς συγγραφέα και λαογράφο κ. Κώστα Σιδ. Ζωΐδα. Η ανέληξη του αναστείλεται από φωτογραφίες, ενημέρωση τέχνης, αναδημοσίεσης σε έντονη αντικείμενα καθημερινής χρήσης, πάρτυρες του τράιου μηνής του οικεαστένου αιώνα.

Δημοτικό σχολείο Αγίων Πάντων

Δημοτικό σχολείο Φαναρίου

Δημοτικό σχολείο στα Αχαΐρια Κεραμίτσας

Δημοτικό σχολείο Λάζαρη (φωτ. Μ. Πλακίδης)

Μαθητές και μαθήτριες στο χαρέ της εκπλούσιος, με δύοκαλο τον Νικόλαο Κυριανόπουλο (Γέρο), παπέρι του Οβρουσίδη, κατά το σχολείο έτος 1931-1932.

...και ωλλά ακόρα σχολικά κτίρια
στο Ξέχωρο και στα Πηγαδούνια (κυριηγένια ιστορικά μνημεία)
στο Πλαίσιο, το Σεβαστό, στο Γαρδίκι Παραμυθιάς.....

Η 18η Απριλίου έχει ορισθεί ως Παγκόσμια Ημέρα Μνημείων και Χώρων από την UNESCO και το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES - ICOMOS). Το ICOMOS προτείνει κάθε χρόνο ένα επίκαιρο θέμα, ώστε να αναδειχτεί το νόημα της ημέρας αυτής. Το γεγονός αυτό αποτελεί αφετηρία για τη διεξαγωγή σειράς εκδηλώσεων και ανάληψης πρωτοβουλιών από τις εθνικές και διεθνείς επιστημονικές επιτροπές του ICOMOS και άλλους συνεργαζόμενους φορείς.

Σχεδιασμός - επιμέλεια εντύπου: Θεοδώρα Λάζου, ιστορικός-αρχαιολόγος, Αντωνία Τζωρτζάτου, αρχαιολόγος

Γενική επιμέλεια: Γεώργιος Ρήγινος, αρχαιολόγος, Αναπληρωτής Προϊστάμενος ΛΒ' ΕΠΚΑ

Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α. - Γενική Γραμματεία Πολιτισμού
ΛΒ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων